

Nosalewo_1
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Pniewy	PN_NO_001
Miejscowość	Nosalewo	PN_NO_001

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	18.07.2013	Miejsce wykonania	Dom informatora.
Czas trwania	2 h	Forma i wielkość	Plik audio AMR; brak informacji.
Przeprowadzający	M.B.	Komentarz	Sporadycznie do wywiadu włączała się synowa informatora.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PN_NO_001	M	70 l.	Sołtys od 1966 roku.	

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	Nosalewo, jedna z wiosek hrabiego Kwileckiego.
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw)	Wajcha – bocznicza, miejsce załadunku buraków, ziemniaków. Mokre oko – doły, wyrwa, zagłębienie, zarośla, w których płynął strumień. Olenderka – zarośnięte pole. Powyższe nazwy używane przez starszych ludzi. Pegeery. Knajpa – 100 lat temu Żyd to prowadził, był bilard, była gorzała i miejscowi przepijali gospodarstwa. Łysa Góra - za kaplicą, dzisiaj teren prywatny, informator wspomina, że dawniej jeżdżono tam na nartach. Górka – dzisiaj teren prywatny, górka za kaplicą z której dzieci zjeżdżały zimą zanim się pojawiły komputery. Glinki - polana, na której zbierało się kwiaty na święto Matki Boskiej Zielnej, „tam macierzankę, te takie wszystkie”.
Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)	Stawek.
Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.

Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	Nosalewianie.
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	Brak informacji.
II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe	
Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	Jak same się wilki siały. Była taka w Orliczku kobieta, co sobie postanowiła, to jej się robiło. To było przed wojną. Co sobie pomyślała to jej się robiło. Taką miała siłę. Gotowała obiad przypuścmy, siali na polu, no i postanowiła, że to na obiad, to samo wstawalo wszystko. Na spichrzu uszykowali zboże, nikogo nie było, a młynki same chodziły, zboże się klasowało. I zaś przyjechał ten hrabia Kwilecki, ściągnął jakiegoś tam, kto tę siłę jej zabrał. Ona jeszcze po wojnie żyła, jeszcze krótko po wojnie. Nazywała się Renc. Ojciec to opowiadał, ja jej już nie znałem. Tu opowiadali. Skąd się wzięła nazwa Biezdrowo - tę nazwę, to wiem skąd przyszła. Był tam mały kościółek i ludzie tam pielgrzymowali i płynął krzyż, tu we Wróblewie, pod mostem, tak jak ci pielgrzymi, jak wracali z powrotem chciało im się pić i poszedł pielgrzym, napić się tej wody. A ta woda taka zmacona, a tam płynął właśnie ten Pan Jezus i mówi do tego pielgrzymia: „Bierz zdrowo”, że ma brać tą wodę i się napić tej wody. Zaś ten krzyż teraz wisi tam w tym kościele i gdzieś tam orali na polach, wyorali koryto i tam była kupa złota, to koryto też tam jest, pobudowali za to kościół, i z tego się nazywa Biezdrowo. Słyszałem to najpierw od rodziców, a później czytałem w kruchcie.

Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	U nas nie ma świetlicy, Andrzejki obchodziliśmy w Orliczku. Teraz młodzież kicha na Andrzejki. Od czasu do czasu jeszcze są organizowane. Wszystko komputery zabrały.
2.	św. Marcina/11 listopada	Brak informacji.
3.	Adwent	Brak informacji.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	W domu dzieci czyszczą buty. Tata przyjechał na koniu, saniami przebrany za Mikołaja wieczorem. Miał wielką czapkę na głowie, każdemu dawał prezent, dzieci się cieszyły.
5.	Wigilia	Wigilia rodzinie, Gwiazdor, wszyscy się zjadą. Kiedyś do wieczora, do Wigilii był ścisły post. Zawsze 12 tych potraw było : zupa z ryb, kapusta z grzybami, karp, ziemniaki, uszka. Podtrzymuje się tę tradycję. U nas się robi takie małe ziemniaczki do karpia Jak byłem dzieckiem, w dzień Wigilii ubierało się choinkę, dzieci z mamą i z tatą. Kiedyś się więcej ubierało w pierniki, owoce, łańcuszki się robiło. Gwiazdor przynosił prezenty. Dzisiaj się jedzie na pasterkę do Nojewa.
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	Rodzinnie.
7.	Sylwester/Nowy Rok	Nieraz się gdzieś idzie, ale rzadko.
8.	Trzech Króli	Chodzą dzieci z gwiazdą z Orliczka.
9.	Kolędniczy	Dzieciary chodzą.

10.	MB Gromnicznej	Do kościoła ze świecami się idzie.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	Nie ma świetlicy, ale zabawy się robi. Kiedyś było, jak były te koła gospodyń w Orliczku, teraz z koleżanką próbujemy to przywrócić. W tłusty czwartek pączki robione w domu. W karty grają.
12.	Topienie Marzanny	Dzieciary w szkole mają, my też jako dzieci chodziliśmy, nieśliśmy.
13.	Środa Popielcowa	Jak zwykle, post, śledzie. Ludzie wieszali na plecy woreczki z popiołem. Jak do szkoły się chodziło to był ten zwyczaj, w latach 50, 60. Jeszcze się zdarza, trzy lata temu widziałem kogoś z woreczkiem na plecach w Orliczku.
14.	Śródpoście	Teraz jak jest post: olej, śledź. Kiedyś więcej przestrzegali.
15.	Niedziela Palmowa	Z palmami się idzie. Zrywali z wierzby, my mówimy na to palma, te bażki, za obraz się kładło, ale nie wiem czemu.
16.	Triduum Paschalne	Też. Do Nojewa, do kościoła się idzie. Mniej się jeździ do kościoła.
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka) /Niedziela Wielkanocna	Na miejscu w kaplicy święci się potrawy. Święcone jemy do śniadania, jest dzielenie się jajkiem, składanie życzeń. Do koszyczka ze święconką wkładana jest: sól , jajko, chleb, wędlina. Kiedyś dzieciary nosły koszyczek. Czasem szły z mamą.
18.	Poniedziałek Wielkanocny	Jest msza, a po mszy idzie się do domu. Kiedyś wiadrami gonili się latali, teraz z jajek się polewają. Niedźwiedź, kominiarz chodził ze trzydzieści lat temu, w latach'70.
19.	Zielone Świątki	Jest tatarak wykładany i brzózka przed domem. Teraz jeszcze też, rzadko, ale jeszcze, bierze się z jeziora w Nosalewie.

20.	Boże Ciało	W Nojewie robimy ołtarze. W latach '80 był robiony ołtarz w Nosalewie. Zabierało się brzoźkę do domu i się wkładało do kapusty na ogrodzie, żeby robaki nie jadły albo w marchew.
21.	św. Jana	Brak informacji.
22.	MB Zielnej	Jedziemy na odpust do Psarskiego. Wianki są, zrywa się kwiaty z pól z Glinek, zaraz za wioską i idzie do kaplicy albo do Nojewa.
23.	MB Siewnej	Brak informacji.
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	Na Halloween chodzą, dostają słodycze.
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Co cztery lata jest organizowany zjazd rodzinny w domu informatora. „Jak szedłem do Komunii to dostałem 350 zł, brat też dostał dwa lata później, ojciec kupił za to zegarek Pabieda. Ja byłem starszy to nosiłem, później brat dostał, jak szedł do technikum. A teraz kłady, laptopy, a kiedyś na zegarek nie było.”
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	Jak wszędzie. Ksiądz przyjeżdżał powózką, a teraz do Nojewa się jeździ. Teraz nie ma nic, żadnych zabobonów. Do wózka się wkłada Matkę Boską - medalik i czerwona kokardkę, mówią, żeby unikać starych kobiet, są takie niektóre wyczarują, jak patrzą. Informator reaguje niechętnie na to, co mówi synowa, mówi, żeby dać spokój starym kobietom.

2.	Ślub i wesele	Jak jest dobry ksiądz to tu przyjedzie, a jak nie, to trzeba jechać do Wroniek. Kiedyś było ładniej, uroczyściej, jechało się powózkami, a teraz samochodami, no, wygodniej. Ja jechałem skarpetą do ślubu. Kiedyś w domu się robiło wesela, groty (<i>graty</i>) się wywalało z domu. Moje wesele było w Orliczku, 50 lat temu, 80 osób było. Najpierw był purtelam, sobota była, nerwów kupa, bo się pochlali diabły na tym purtelamie. Kiedyś potrafili nawet pierze rozsypać. Mnie mojej żony siostra do kuchni na motorze wwiozła i powiedziała: masz babcia zięcia. A teraz dwa placki, dwa świadki też mogą być, zależy od młodych. SĄSIADKA (<i>przyszła w międzyczasie, nie chciała podać swoich danych, wiedziała, że jest nagrywana</i>): jak ktoś był kulturalny, to postawił te butelki - tylko tak postukał, teraz zapraszają na purtelam, a kiedyś to ktoś przyszedł, nie wiadomo kto. Dzisiaj, jak państwo młodzi chcą, żeby ich widzieli wszyscy to jedzie powózką.
3.	Śmierć i pogrzeb	Teraz jak ktoś umrze to do chłodni i koniec. Mama była wywieziona, ale jeszcze ojciec w 1982 roku był w domu, trzy dni leżał w domu, na podłodze, zaś w trumnie. A później już brali ludzi do chłodni.
4.	Inne zjawiska	Nic nie ma. Wszystko przez komputer, siedzą dzieciary, a my, górka jest za kaplicą, wodą się tą górkę polało i się ślizgało na tej górce do 11 w nocy.

Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	Informator gra na akordeonie. Po wojnie i przed wojną grali do lat 50', grali na skrzypkach, na akordeonie-miał jeden bęben i talerze, na perkusji, trąbka, ja wiem, czy oni mieli nazwę? Pewnie takie samouki, po weselach grali, grali poleczki, oberki, coś też śpiewali, nie pamiętam co. Później jeszcze inni, młodzi grali, ale to niedługo, lata '70: akordeon, perkusja, do tańczenia takie różne grali. Od lat 60-tych do 2000 była urodzona w Nosalewie katechetka, układała wierszyki, piosenki, przyśpiewki, grała na organach, opiekowała się kaplicą w Nosalewie. Obecnie przebywa w domu opieki w Wieleniu, ma 93 lata.
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy	Dawniej tradycje kulinarne były kultywowane przez KGW w Orliczku i gospodynie z Nosalewa. ZUPA RYBNA NA WIGILIĘ: Łebki od karpia muszą być, te płetwy to, wszystko idzie w zupę. Warzywa przede wszystkim warzywa, marchewka, pora, seler, łebki się w to wkłada, gotuje, na koniec daje się sok z kapusty kiszzonej. Zaciągasz jajkiem i śmietaną. Dzisiaj dodajemy vegetę. Sól, pieprz, ziele angielskie, liść laurowy. Mama piekła nam do tego pieczone paluszki z francuskiego ciasta. Przepis pochodzi od mojej mamy, pochodziła z okolic Opalenicy.
III. Tradycje rękodzielnicze	
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych	Kowal i kołodziej mieszkali i pracowali do w Nosalewie do lat 60-tych. Kuźni już dzisiaj nie ma. Mieszkali razem. Synowa: tata to sam do dzisiaj z drewna robi wszystko, doniczki z małych drewnianych kłapek. Tata miał wypadek, był na drugim świecie, i zawsze wszyscy powiadają, że jak się wraca z powrotem to z dodatkowymi zdolnościami Informator: Sam się nauczyłem, zacząłem się zajmować tym po

		wypadku, zrobiłem plac na swoim polu, bom się wkurzył, że nie ma miejsca dla dzieciarów w Nosalewie.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	Kaplica powstała w 1952 r. Figura za wsią, kiedyś była, już leciała, 10 lat temu była stawiana na nowo- 2003 r. Fundatorzy – mieszkańcy Nosalewa, urząd gminy.
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Kiedyś jak był pogrzeb to pod figurę się szło, był różaniec, było poświęcenie. Szło się do Biezdrowa. Teraz już tego nie ma.
4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Jadą: Częstochowa, Licheń, od lat 70' co najmniej te pielgrzymki księża organizowali. Idą pielgrzymki do Biezdrowa.
6.	Lokalne odpusty	Andrzeja Boboli w Nojewie, 16 maja. Na św. Krzyża w Biezdrowie.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	Robiliśmy dożynki na spichrzu, zboże tam ładowali. Zabijali świniaki, narobili kielbas, gorzałę pili, bawili się i co? Kiedyś robili taki prościejszy wieniec, owoce się kładło, winogrono. Teraz organizowane przez informatora: U mnie na polu jest msza, 30 par, zapraszamy, bez pijaków, samych swoich, zrzutka po tyle i tyle. Jest wieniec.

2.	Dni gminy/wsi	Dni wsi nie ma. Dni Pyry robią w Psarskim: zabawa jest, z pyrów: plyndze, kluchy z pyrów, pyra z gzikem.
3.	Lokalne festyny	Dzień Dziecka organizowany przez informatora na własnej łące (plac zabaw dla dzieci, miejsce do grillowania, weranda, siatka do gry w siatkówkę, mała zagroda z owcami, piwniczka. W zeszłym roku organizowany z pieniędzy informatora i miejscowego dzierżawcy dla wszystkich dzieci ze wsi. Był festyn w Orliczku, ale mało kto przyszedł, małe zainteresowanie, jakieś sto osób, grali muzykę POLDANCE z Wierzchocina.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Za czasów wspomnianej katechetki to były przedstawienia, rumle (potańcówki) co sobotę. W latach 60-tych w Knajpie była świetlica, spółdzielnia.